

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการ ที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต การพัฒนาศักยภาพของคนจะต้องนำหน้าการพัฒนาประเทศในมิติอื่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมของการพัฒนาประเทศไทย ในอนาคต 20 ปี ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้อย่างสมเหตุสมผลเป็นที่ยอมรับร่วมกัน และร่วมกันรับผิดชอบในลักษณะเครือข่ายการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) มีแนวคิดที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคนสังคม เศรษฐกิจ ในทุกระดับอันจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนซึ่งมีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับประชุม รอดประเสริฐ (2543, หน้า 284) ได้กล่าวว่าการพัฒนาองค์การจะต้องเน้นในเรื่องการพัฒนาบุคคล โดยอาศัยความเชื่อพื้นฐานว่าคนคือองค์ประกอบสำคัญขององค์การ องค์การจะดีไม่ได้ถ้าองค์การนั้นปราศจากบุคคลที่ดีมีคุณภาพ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ หรือโครงสร้างขององค์การจะไม่มีความหมายแม้แต่น้อย หากบุคคลในองค์การขาดคุณภาพหรือคุณค่าความเป็นคน ฉะนั้นคุณภาพของคนจึงเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาองค์การ และการที่จะพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องใช้กระบวนการทางการศึกษา สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2543) ได้ให้ความเห็นว่า ยอดปรารถนาของสังคมหรือองค์การในปัจจุบันจะมุ่งไปสู่การแสวงหาและพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนมีคุณภาพ ปัจจัยที่จะทำให้คนมีคุณภาพได้คือการศึกษา ประเทศไทยก็ให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษามีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและรายได้ และนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจ และสังคม โดยยึดหลัก การศึกษาสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน

การพัฒนาการศึกษาและสมรรถภาพในการบริหารงานเป็นหลักสำคัญและความสามารถที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ด้วยการจงใจให้ปฏิบัติตามที่ผู้บริหารต้องการ การบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลย่อมประสบอุปสรรคและปัญหาหลายประการ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความแตกต่างของบุคลากร

ในหน่วยงาน การใช้อำนาจของผู้บริหารระดับต่าง ๆ ในปัจจุบันผู้บริหารบางคนที่มีอำนาจหน้าที่ใช้อำนาจไม่ค่อยถูกต้องเหมาะสมกับคนและงาน ในการตัดสินใจสั่งการ อำนาจการควบคุม ชี้นำและดูแลบำรุงขวัญและกำลังใจให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง (ธงชัย สันติวงษ์, 2528, หน้า 111)

โรงเรียนเป็นองค์การทางการศึกษาที่ต้องมีผู้บริหารทำหน้าที่บริหารงาน ดังนั้นการทำงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับใช้อำนาจเป็นอย่างมาก (วิจิตร วรุตบางกูร, 2538, หน้า 17) เพื่อควบคุมการทำงานให้อยู่ในสภาพการณ์ปกติและมีประสิทธิภาพบรรลุผลตามเป้าหมาย ในทางตรงข้ามถ้ามีภาวะวิกฤตเกิดขึ้นผู้บริหารต้องทำหน้าที่หาทางแก้ไขสถานการณ์ให้มีสภาพดีขึ้น เพราะเป้าหมายการบริหารงานต้องมีประสิทธิภาพ ดังนั้นอำนาจจึงมีความสำคัญต่อผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับแคนเทอร์ (Kanter, 1977, pp. 67-68) ที่กล่าวว่าผู้นำหรือผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานหรือองค์การต้องใช้อำนาจ เพราะโดยทั่วไปแล้วอำนาจมีความสำคัญสำหรับชีวิตองค์กร และบทบาทในการบริหารหรือการจัดการ ดังนั้นอำนาจจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารงาน เพราะการบริหารงานในองค์การย่อมเกี่ยวข้องกับผู้บังคับบัญชาจำนวนมาก ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีอำนาจเพื่อควบคุมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเชื่อฟังและปฏิบัติตาม ดังที่แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961, p. 236) กล่าวว่า บุคคลที่จะเป็นผู้บริหารที่ดีได้ย่อมมีความต้องการอำนาจ เพราะผู้บริหารเพียงคนเดียวไม่สามารถจะทำงานทั้งหมดขององค์การสำเร็จลุล่วงไปได้ แต่ต้องบริหารงานเพื่อให้อื่น ๆ ทำงานเพื่อองค์การ ในขณะเดียวกันถ้าหากว่าผู้บริหารใช้อำนาจบังคับบัญชาที่เคร่งครัดมีการแบ่งงานกันทำตามลักษณะเฉพาะมีกฎเกณฑ์การควบคุมแบบเข้มงวด การทำงานที่มุ่งแต่ผลงานมากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงผู้ร่วมงานย่อมมีผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจ ในบางครั้งที่ผู้บริหารใช้อำนาจอย่างขาดความชอบธรรมอ้างข้อกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ มาใช้กับครู กล่าวคือมีการใช้อำนาจตามความพอใจ และอารมณ์ของตนเอง (สุวรรณ จันทร์สม, 2526, หน้า 39) นอกจากนี้ผู้บริหารบางคนใช้อิทธิพลในทางลบ เช่นการพิจารณาความดีความชอบประจำปี คำนึงถึงเฉพาะประโยชน์ของบุคคลในกลุ่มคนไม่ยึดหลักผลประโยชน์ขององค์การ และหลักความยุติธรรม พฤติกรรมลักษณะนี้ของผู้บริหารก่อให้เกิดความขัดแย้งกับผู้ใต้บังคับบัญชาหรือครู ทำให้ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเมื่อขวัญและกำลังใจไม่ดี บรรยากาศในการทำงานซึมเซา ไม่รื่นเริงแจ่มใส คณะครูทำงานไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน แยกแยกความสามัคคี มีการลา ขาด การมาทำงานสายผิดปกติ (สนั่น อินทรประเสริฐ, 2528, หน้า 3) อันเป็นผลทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลไม่สูงเท่าที่ควร

แคเชอร์ (Cachur, 1980, pp. 5659-5660-A) พบว่าการใช้อำนาจบางอย่างมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจ ซึ่งผู้บริหารหรือผู้นำจำเป็นต้องใช้ในการบริหารงานคือการใช้อำนาจ (Power) ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในตัวของผู้ที่ทำหน้าที่บริหารองค์การในระดับต่าง ๆ และถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็น เพราะหน้าที่ของนักบริหารคือ การคิดค้น การวางแผน จัดองค์การ จูงใจ (Motivate) ให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทำตาม ติดต่อสื่อสาร และควบคุม (Control) ควบคุมไปกับการตัดสินใจเพื่อให้ทุกอย่างดำเนินไปตามสิ่งที่วางไว้ ถ้าผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจเพียงพอกหมายถึงความสามารถที่จะมีอิทธิพลมากพอที่จะทำให้กิจกรรมของบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาประสานกัน เพื่อให้องค์การก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการวิจัยของ อมรวิเศษ นาคทรพรพ (2539) เกี่ยวกับประสิทธิภาพการใช้ครู: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา, ประถมศึกษา, ปฐมวัยศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความมีหรือไม่มีประสิทธิภาพในการใช้ครู เกิดจากภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยตัดสินความมีประสิทธิภาพในการใช้ครูที่สำคัญไม่ว่าจะยกการศึกษาในระดับใด ๆ ก็ตาม จำแนกเป็นส่วนย่อยได้หลายส่วน ได้แก่ชื่อเสียงผลงานการเป็นที่ยอมรับของผู้บริหารหรือบารมี การประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน คุณธรรมจริยธรรมในการปกครอง ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความสนใจและใส่ใจในการพัฒนาโรงเรียน พฤติกรรมการบริหารงานอย่างมีหลักการมีระบบ มีขั้นตอนและหลักเกณฑ์ชัดเจนเป็นที่เข้าใจของครูในความดูแล เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพการทำงานของครู พฤติกรรมการบริหารงานที่จัดว่ามีความสำคัญ วิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียน รวมทั้งการวางแผนจัดอัตรากำลังครู การจัดสรรภาระงานของครู การจัดระบบนิเทศภายในและภายนอก การวางระบบการประเมินผลงานของครูที่ชัดเจนพฤติกรรมกรแก้ปัญหาซึ่งจะสามารถช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน และส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของครู

โรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พุทธศักราช 2525 ได้ร่วมกับภาครัฐบาลจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติในทุกๆระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในบางครั้งทำให้เกิดปัญหาในด้านการปกครองและการใช้อำนาจของผู้บริหาร ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ทั้งนี้เพราะกลุ่มคนจำนวนมากที่มีภูมิหลังและสังคมต่างกัน จะมีการรับรู้ เจตคติ ค่านิยม และแรงจูงใจต่างกัน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียน ทั้งทางบวกและทางลบ ประกอบกับอำนาจที่มีทั้งคุณและโทษในตัวเอง นอกจากผู้บริหารนำไปใช้ในทางที่ผิดแล้ว จะส่งผลต่อระบบงานของผู้ใช้อำนาจและผู้ถูกใช้อำนาจนั้น ๆ (นวล กัลยาณธรรม, 2530, หน้า 3) ซึ่งจากรายงานการศึกษาของสถาบันผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ในโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการ

บริหารงานนั้น ผู้บริหารต้องมีเทคนิคและบุคลิกวิธีที่หลากหลาย จากผลการวิจัยของแฉะเซอร์ (Chachur, 1980, pp. 5694-A) สรุปว่า การรับรู้ของผู้บริหารระดับต้นกับฐานอำนาจของครูใหญ่นั้น ถ้าครูใหญ่มีฐานอำนาจความเชี่ยวชาญ ฐานอำนาจอ้างอิง และฐานอำนาจตามกฎหมายมากเท่าไร จะทำให้มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อันธิกา เสรีวัฒนา (2539) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารภายใต้สถานการณ์ปกติและวิกฤตกับประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่าการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ ใช้อำนาจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ อำนาจการให้รางวัล อำนาจตามกฎหมาย อำนาจอ้างอิง อำนาจสารสนเทศ และอำนาจร่วมปรึกษาหารือ สอดคล้องกับ วรณา บุญบันดาล (2547) ที่ศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้อำนาจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ อำนาจอ้างอิง อำนาจเชี่ยวชาญ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจการให้รางวัล และอำนาจการบังคับ ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2536, หน้า 23) กล่าวไว้ว่า อำนาจบังคับ เป็นอำนาจที่ผู้บริหารใช้แล้วจะเกิดการต่อต้านจากผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามากที่สุด ดังนั้น หากต้องการให้เกิดผลสำเร็จมาก ในการบริหารงานของตน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการใช้อำนาจของตน ในทางที่ถูกต้องเพื่อการบริหารงานในโรงเรียนจะได้มีประสิทธิผลและบรรลุเป้าหมาย

จากผลการวิจัยการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้อำนาจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่น อำนาจอ้างอิง อำนาจเชี่ยวชาญ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจการให้รางวัล และอำนาจการบังคับ เรียงตามลำดับ ทำให้ครูเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เพราะการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในปัจจุบันซึ่งมีการแข่งขันกันในระดับสูง ดังนั้นแต่ละโรงเรียนผู้บริหารย่อมตระหนักดีว่า โรงเรียนจะสามารถดำรงอยู่ได้นั้นครูในโรงเรียนเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นกลไกในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะ ครูใหญ่ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจโดยตรงกับครู ต้องวิเคราะห์ว่าจะเลือกใช้อำนาจให้เหมาะสมได้อย่างไร เพื่อจูงใจให้ครูทำงานด้วยความเต็มใจและทุ่มเทในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด เมื่อโรงเรียนมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ มีศักยภาพ สามารถแข่งขันได้ จะทำให้ผู้ปกครองนักเรียนมีความเชื่อมั่นและศรัทธาส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจและมุ่งที่จะศึกษาว่าการใช้อำนาจการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีการใช้อำนาจในด้านใดและมากน้อยเพียงใด ครูมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด รวมทั้งการใช้อำนาจในลักษณะต่าง ๆ ของผู้บริหาร โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจใน

การปฏิบัติงานของครูหรือไม่ เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามเพศ
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามเพศ
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามรายด้าน
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
6. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูจากการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลของการวิจัยเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสามารถบริหารงานที่ต้องใช้อำนาจได้อย่างเหมาะสมกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถใช้ผลงานวิจัยปรับปรุงการบริหารงาน เพื่อให้ครูโรงเรียนเอกชนเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

คำถามในการวิจัย

1. การใช้อำนาจในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับใด
2. การใช้อำนาจในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามเพศ มีความแตกต่างกันหรือไม่
3. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับใด

4. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออก จำแนกตามรายด้าน มีความแตกต่างกันหรือไม่
5. การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์กันหรือไม่
6. การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตภาคตะวันออกตามการรับรู้ของครู ด้านใดบ้างที่สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูได้

สมมติฐานในการวิจัย

1. การใช้อำนาจในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ในเขตภาคตะวันออก ที่มีเพศต่างกัน มีความแตกต่างกัน
2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออก มีความแตกต่างกันในแต่ละด้าน
3. การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน มีความสัมพันธ์กันทางบวก
4. การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียน ในเขตภาคตะวันออก ตามการรับรู้ของครู ในแต่ละด้านสามารถพยากรณ์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

1.1 การใช้อำนาจของผู้บริหาร ตามแนวคิดพื้นฐานที่ เฟรนช์ และราเวน (French & Raven, 1968, p. 259) เสนอไว้ 5 ด้าน และราเวน และกรุกกลานสกี (Raven & Kruglanski, 1975, p. 177) ได้เพิ่มด้านอำนาจการมีข่าวสารข้อมูล ซึ่งต่อมา เฮอร์เซย์ แล แบลนชาร์ด (Hersey & Blanchard, 1993, p. 235) เสนออำนาจพึ่งพา อีกด้านหนึ่ง ดังนี้

- 1.1.1 อำนาจความเชี่ยวชาญ (Expert Power)
- 1.1.2 อำนาจอ้างอิง (Referent Power)
- 1.1.3 อำนาจตามกฎหมาย (Legitimate Power)
- 1.1.4 อำนาจการให้รางวัล (Reward Power)
- 1.1.5 อำนาจการบังคับ (Coercive Power)
- 1.1.6 อำนาจการมีข่าวสารข้อมูล (Information Power)
- 1.1.7 อำนาจพึ่งพา (Connection Power)

1.2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ตามแนวคิดของวิกเตอร์ วูร์ม (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544, หน้า 166-167) เพื่อวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 3 ด้าน ดังนี้

1.2.1 ความคาดหวัง (Expectancy)

1.2.2 วิธีการสู่จุดหมาย (Instrumentality)

1.2.3 ผลตอบแทน (Valence)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2547 ครูใหญ่จำนวน 246 คน และครูจำนวน 8,381 คน จากจำนวนโรงเรียน 246 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2547 โดยใช้ตารางเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง ครูใหญ่จำนวน 152 คน และครูจำนวน 368 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

3.1.1 เพศ (ครูใหญ่)

3.1.1.1 เพศชาย

3.1.1.2 เพศหญิง

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 การใช้อำนาจการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ

3.2.1.1 อำนาจความเชี่ยวชาญ

3.2.1.2 อำนาจอ้างอิง

3.2.1.3 อำนาจตามกฎหมาย

3.2.1.4 อำนาจการให้รางวัล

3.2.1.5 อำนาจการบังคับ

3.2.1.6 อำนาจการมีข่าวสารข้อมูล

3.2.1.7 อำนาจพึ่งพา

3.2.2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดของวิกเตอร์ วูร์ม (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544, หน้า 166-167) เพื่อวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 3 ด้าน ดังนี้

- 3.2.1.1 ความคาดหวัง
- 3.2.1.2 วิธีการสู่จุดหมาย
- 3.2.1.3 ผลตอบแทน

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งที่จะศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ ดังนี้

1. การใช้อำนาจของผู้บริหาร ตามแนวคิดพื้นฐานที่ เฟรนช์ และราเวน(French & Raven, 1968, p. 259) เสนอไว้ 5 ด้าน และราเวน และกรุกลานสกี (Raven & Kruglanski, 1975, p. 177) ได้เพิ่มด้านอำนาจการมีข่าวสารข้อมูล ซึ่งต่อมาเฮอร์เซย์ และเบลนชาร์ด (Hersey & Blanchard, 1993, p. 235) เสนออำนาจพึงพา รวม 7 ด้าน ดังนี้

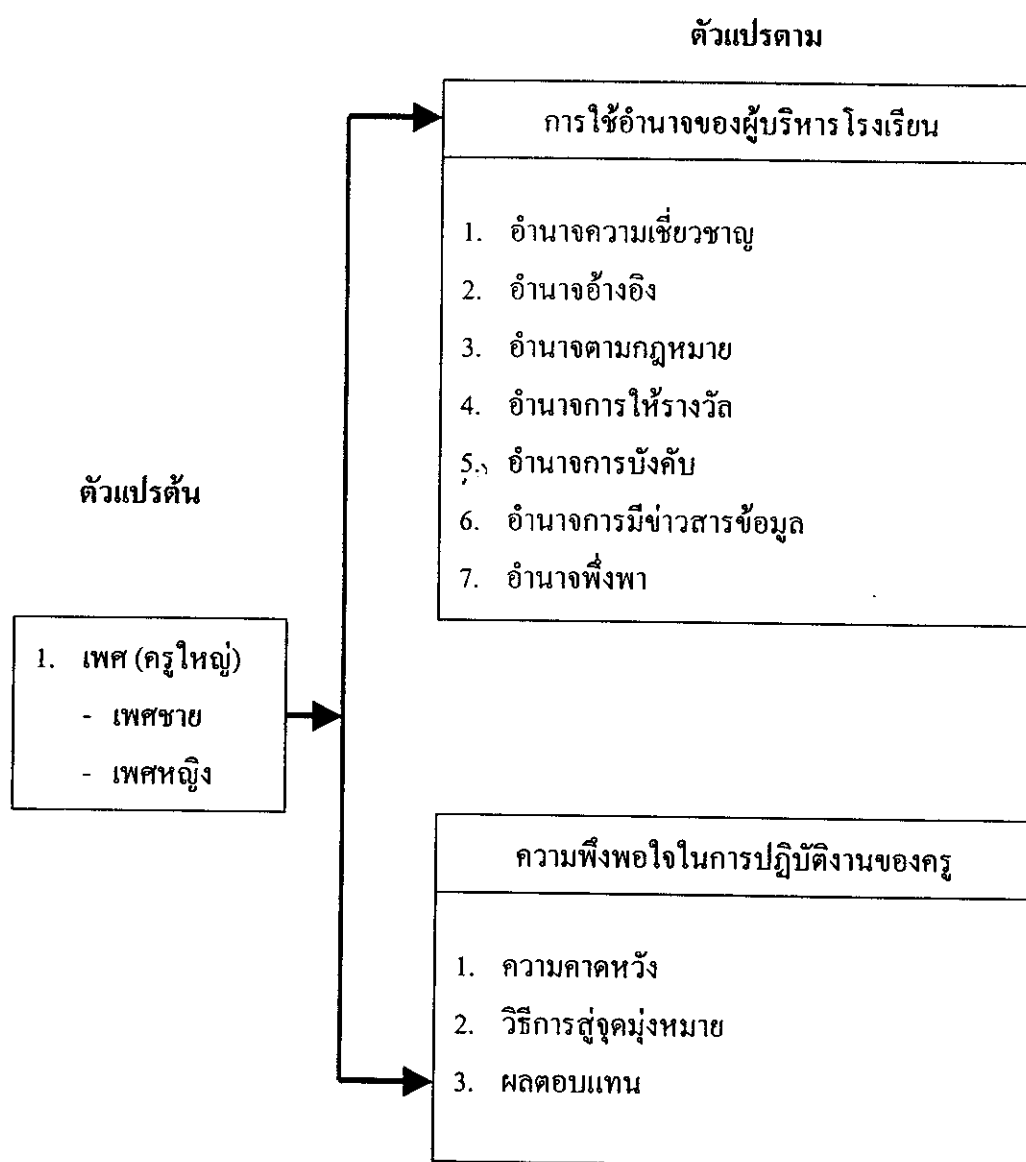
- 1.1 อำนาจความเชี่ยวชาญ
- 1.2 อำนาจอ้างอิง
- 1.3 อำนาจตามกฎหมาย
- 1.4 อำนาจการให้รางวัล
- 1.5 อำนาจการบังคับ
- 1.6 อำนาจการมีข่าวสารข้อมูล
- 1.7 อำนาจพึงพา

2. การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตามแนวคิดของวิกเตอร์ วูร์ม (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544, หน้า 166-167) เพื่อวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 3 ด้าน ดังนี้

- 2.1 ความคาดหวัง
- 2.2 วิธีการสู่จุดหมาย
- 2.3 ผลตอบแทน

ดังแสดงไว้ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การใช้อำนาจของผู้บริหาร หมายถึง การใช้ประเภทอำนาจของผู้บริหารโรงเรียน เอกชนที่เกิดจากสภาวะการปฏิบัติงานตามภารกิจและความรับผิดชอบเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน ในการใช้อำนาจจากแหล่งที่มาไปใช้ในการบริหาร ด้วยการชักจูงครูให้ร่วมมือกันปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมหรือแม้แต่การที่ผู้มีอำนาจจะวางเฉย แต่ครูผู้ปฏิบัติงานให้ก็ยอมรับหรือปฏิบัติตามอำนาจนั้น ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1.1 อำนาจความเชี่ยวชาญ หมายถึง อำนาจที่เกิดจากความรู้ความสามารถเฉพาะ ต่อบุคคลที่ผู้บริหารมีความรู้ทางการบริหาร มีความเชี่ยวชาญในงานที่ปฏิบัติมีประสบการณ์ และมีความรู้ความสามารถหรือความชำนาญในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะในงานที่รับผิดชอบและสามารถ แก้ไขปัญหาได้ทันที่

1.2 อำนาจอ้างอิง หมายถึง อำนาจที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมหรือท่าทางที่น่าประทับใจ บุคคลในหน่วยงานมีความปรารถนาอยากจะเป็น อยากจะลอกเลียนแบบคุณลักษณะเด่นจึงมักจะมี การอ้างอิงหรือพาดพิงบุคคลนั้น ๆ ให้กลายเป็นผู้มีอำนาจขึ้น โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมา อำนาจ อ้างอิงนอกจากจะสร้างอำนาจให้กับตนเองแล้วยังสามารถถ่ายทอดไปให้บุคคลอื่นที่มีบุคลิกลักษณะ คล้ายคลึงกัน ให้กลายเป็นผู้ที่มีอำนาจขึ้นมาได้ทั้ง ๆ ที่บุคคลนั้นอาจ ไม่มีคุณสมบัติทัดเทียมกับผู้ มีอำนาจต้นฉบับ

1.3 อำนาจตามกฎหมาย หมายถึง อำนาจในรูปของการใช้กฎระเบียบ หรือ ข้อกฎหมายที่ระบุไว้ชัดเจนเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย ตามสิทธิหน้าที่ซึ่งเกิดจากระเบียบ ประเพณีของกลุ่มเป็นการยอมรับกันว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องในการปฏิบัติตามโดยสามารถมีอิทธิพลเหนือคนเหล่านั้น ได้และรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องยอมรับในอำนาจนั้น

1.4 อำนาจการให้รางวัล หมายถึง อำนาจที่ผู้บริหารสามารถให้ผลตอบแทน หรือ กำลังใจ เช่นการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ส่งเสริมสนับสนุนให้ก้าวหน้า การให้สิ่งของ สวัสดิการ ในการทำงานรวมถึงการยกย่องสรรเสริญและชมเชย

1.5 อำนาจการบังคับ หมายถึง อำนาจที่ผู้บริหารสามารถให้โทษ เกิดความเกรงกลัว การถูกลงโทษในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชายอมปฏิบัติตาม อันเป็นผลมาจากกฎเกณฑ์ ระเบียบ วินัย และการข่มขู่การบังคับให้ปฏิบัติตามถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษทางวินัย ตามอำนาจ ของผู้บริหารแล้วแต่กรณี เช่น การตัดเงินเดือน ตัดเงินเดือน ลดขั้นเงินเดือน ปลดออกหรือ ไล่ออก

1.6 อำนาจการมีข่าวสารข้อมูล หมายถึง อำนาจที่ผู้บริหารมีความรอบรู้ข่าวสาร หรือข้อมูลที่มีคุณค่า แสวงหาข่าวหรือข้อมูลที่มีประโยชน์แก่ครู มีความรอบรู้ข่าวสารหรือข้อมูล ในสภาวะแวดล้อมของงานในเรื่องทั่ว ๆ ไปอย่างกว้างขวางเป็นแหล่งข้อมูล ได้อย่างดีที่ครูต้องการ นอกจากนี้เป็นผู้รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์ตลอดจนสามารถควบคุมข่าวสารนั้นและสามารถตัดสินใจ ได้ถูกต้อง

1.7 อำนาจพึงพา หมายถึง อำนาจที่ผู้บริหารเป็นผู้มีเส้นสายเกี่ยวข้องกับบุคลากรที่มี อำนาจหรือบุคคลที่มีความสำคัญทั้งภายในและภายนอกองค์การ สามารถทำให้คนอื่นต้องปฏิบัติ ตามเพราะต้องการได้รับความพอใจหรือหลีกเลี่ยงความลำบากใจอันเกิดจากอำนาจพึ่งพานี้

2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติที่ดีของครูในการปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเต็มใจเพื่อให้งานเกิดความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งเกิดขึ้นจากการสนองตอบของปัจจัยหรือองค์ประกอบในการปฏิบัติงาน 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ความคาดหวัง หมายถึง ความพยายามในการปรับปรุงแก้ไขผลการปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานที่ถูกต้อง และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2.2 วิธีการสู่จุดมุ่งหมาย หมายถึง วิธีการทำงานที่นำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ และมีความคาดหวังว่าจะได้ผลลัพธ์หรือรางวัลตามที่คาดหวังไว้

2.3 ผลตอบแทน หมายถึง สิ่งที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติงาน เช่น รางวัล ความพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจ

3. ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่ ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

4. ครู หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ครูหรืออาจารย์ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

5. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนเอกชน อันได้แก่สถานศึกษาหรือสถานที่ที่บุคคลจัดการให้การศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีแก่นักเรียนทุกผลิตภัณฑ์รวมกันเกินเจ็ดคนขึ้นไป

6. เพศ หมายถึง เพศของครูใหญ่ในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้

6.1 เพศชาย

6.2 เพศหญิง

7. เขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ หมายถึง เขตพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และสระแก้ว (สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 3, 2547)